

Nazwa kwalifikacji: **Eksploatacja urządzeń i systemów energetyki odnawialnej**

Oznaczenie kwalifikacji: **B.22**

Numer zadania: **01**

Wypełnia zdający

Miejsce na naklejkę z numerem
PESEL i z kodem ośrodka

Numer PESEL zdającego*

B.22-01-18.01

Czas trwania egzaminu: **180 minut**

EGZAMIN POTWIERDZAJĄCY KWALIFIKACJE W ZAWODZIE

Rok 2018

CZEŚĆ PRAKTYCZNA

Instrukcja dla zdającego

1. Na pierwszej stronie arkusza egzaminacyjnego wpisz w oznaczonym miejscu swój numer PESEL i naklej naklejkę z numerem PESEL i z kodem ośrodka.
2. Na **KARCIE OCENY** w oznaczonym miejscu przyklej naklejkę z numerem PESEL oraz wpisz:
  - swój numer PESEL*,
  - oznaczenie kwalifikacji,
  - numer zadania,
  - numer stanowiska.
3. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 10 stron i nie zawiera błędów. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś przez podniesienie ręki przewodniczącemu zespołu nadzorującego.
4. Zapoznaj się z treścią zadania oraz stanowiskiem egzaminacyjnym. Masz na to 10 minut. Czas ten nie jest wliczany do czasu trwania egzaminu.
5. Czas rozpoczęcia i zakończenia pracy zapisze w widocznym miejscu przewodniczący zespołu nadzorującego.
6. Wykonaj samodzielnie zadanie egzaminacyjne. Przestrzegaj zasad bezpieczeństwa i organizacji pracy.
7. Po zakończeniu wykonania zadania pozostaw arkusz egzaminacyjny z rezultatami oraz **KARTEŃ OCENY** na swoim stanowisku lub w miejscu wskazanym przez przewodniczącego zespołu nadzorującego.
8. Po uzyskaniu zgody zespołu nadzorującego możesz opuścić salę/miejsce przeprowadzania egzaminu.

Powodzenia!

* w przypadku braku numeru PESEL – seria i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość

Zadanie egzaminacyjne

W budynku mieszkalnym jednorodzinym dokonano termomodernizacji kotłowni polegającej na wymianie systemu centralnego ogrzewania i zamianie kotła węglowego na układ instalacyjny z pompą ciepła. Dodatkowo zamontowane zostały panele fotowoltaiczne zgodnie z układem przedstawionym na rysunku 1.

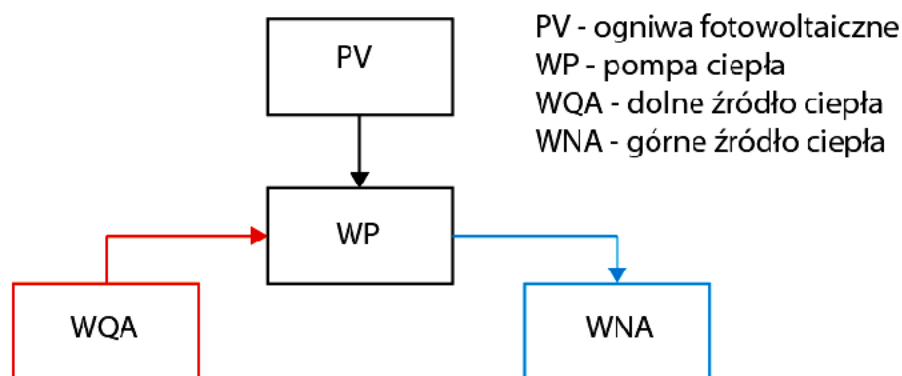
Dla instalacji z układem pompy ciepła przedstawionym na rysunku 2 wykonaj obliczenia instalacji wykorzystując informacje zawarte w tabeli 1, 2 oraz wzory z tabeli 3. Wyniki obliczeń zapisz w tabelach A i B.

Ponadto korzystając z tabeli 3 i 4 ustal roczną wielkość i koszt energii elektrycznej potrzebnej do zasilania pompy ciepła. Obliczenia zapisz w tabeli B.

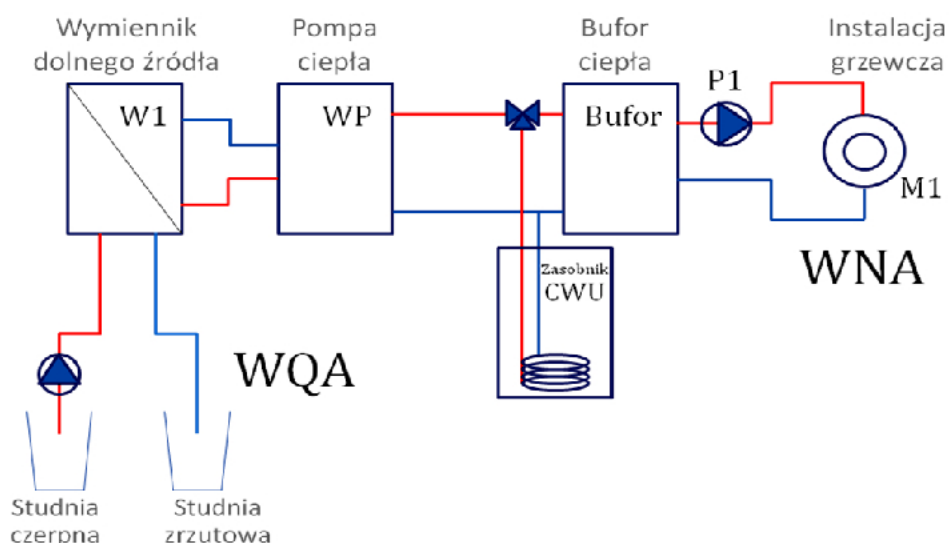
Dla instalacji fotowoltaicznej zgodnie z rysunkiem 3 po zapoznaniu się z rysunkami 4 i 5 wykorzystując wzory i zapisy z tabeli 5 i 6, dokonaj obliczeń w zakresie wielkości charakterystycznych dla współpracującego z układem akumulatora. Uzyskane wartości obliczeniowe zapisz w tabeli C.

W tabeli D wpisz odpowiednio TAK lub NIE, analizując informacje w niej zamieszczone, celem dokonania doboru akumulatora, który zagwarantuje funkcjonowanie pompy cyrkulacyjnej P1, utrzymującej funkcjonowanie systemu centralnego ogrzewania z układem paneli fotowoltaicznych.

Na podstawie danych z tabeli 7 przyporządkuj w tabeli E stosowne oznaczenia liczbowe dla przedstawionych elementów armatury grzewczej oraz uzupełnij kolumnę z opisem ich przeznaczenia.

Rysunek 1. Hybrydowy układ grzewczy z pompą ciepła i wspomaganiem przez ogniwa fotowoltaiczne

Rysunek 2. Układ instalacji z pompą ciepła

Tabela 1. Założenia do obliczeń instalacji z układem pomp ciepła.

- Zamontowana pompa ciepła typu woda – woda jest o mocy grzewczej 10,7 kW w warunkach W10/W45.
  - Dolnym źródłem ciepła jest dublet, w skład którego wchodzi studnia iniekcyjna (czerpalna) i reiniekcyjna (chłonna).
  - Pompa ciepła jest wyposażona we wbudowaną grzałkę w celu dokonywania okresowych przegrzewów instalacji ciepłej wody użytkowej.
  - Woda ze studni czerpalnej jest pobierana i przekazywana na płytowy wymiennik ciepła W1.
  - Wymiennik zasila pompę ciepła.
  - Ciepło właściwe wody $C_p = 1,16$ [kWh/m³K]
  - Przepływ wody (wydajność eksploatacyjna) wynosi $V = 1,8$ m³/h
  - Spadek temperatury na wymienniku ($T_w - T_p$) przy ustalonym przepływie wynosi 4°C
  - Liczba osób zamieszkałych w budynku mieszkalnym wynosi $M = 4$ osoby.
  - Powierzchnia ogrzewana budynku jednorodzinnego wynosi $A = 150$ m²
  - Wskaźnik zapotrzebowania ciepła na centralne ogrzewanie dla budynku wynosi $q_{co} = 50$ W/m².
  - Ilość ciepła na przygotowanie c.w.u. na jedną osobę w ciągu doby należy obliczyć z zapotrzebowania: $q_c = 50$ dm³/(os·d)
  - Zapotrzebowanie ciepła na cele grzewcze budynku $Z_c = 50$ kWh/(m²·rok)
  - Jednostkowa cena jednostkowa energii elektrycznej $C_j = 0,60$ zł/kWh
  - SPF układu pompy ciepła wynosi 4 [-]
- (Jest to wartość opisującą efektywność pompy ciepła w ciągu całego roku z uwzględnieniem: dodatkowego osprzętu po stronie instalacji, zmian temperatury zewnętrznej, zmiennego zapotrzebowania na ciepło i c.w.u. w warunkach rzeczywistych).

Tabela 2. Wskaźniki mocy cieplnej na przygotowanie c.w.u.

Zapotrzebowanie ciepła na przygotowanie c.w.u. q_c [dm ³ /(os·d)]	Wskaźnik mocy cieplnej na przygotowanie c.w.u. przy temperaturze wody $T_w = 45^\circ\text{C}$ q_{cwu} [W/os]
30	51
40	68
50	85
60	102

Tabela 3. Wzory do obliczeń instalacji z układem pomp ciepła

$$Q = C_p \times V \times (T_w - T_p) \text{ [kW]}$$

gdzie:

Q – moc cieplna dostarczona przez wodę [kW]

C_p – pojemność cieplna właściwa wody [kWh/m³K]V – przepływ objętościowy (wydajność eksploatacyjna) [m³/h]T_w – temperatura wody wypływającej ze studni w okresie letnim [°C]T_p – temperatura wody zatłaczanej do studni w okresie letnim [°C]

$$Q_{c.o.} = 0,001 \times A \times q_{co} \text{ [kW]}$$

gdzie:

Q_{c.o.} – zapotrzebowanie ciepła na cele grzewcze budynku [kW]A – powierzchnia ogrzewana budynku [m²]q_{co} – jednostkowe zapotrzebowanie ciepła na cele grzewcze dla budynku [W/m²]

$$Q_{c.w.u.} = 0,001 \times M \times q_{cwu} \text{ [kW]}$$

gdzie:

Q_{c.w.u.} – zapotrzebowanie ciepła na przygotowanie ciepłej wody użytkowej [kW]

M – liczba mieszkańców [os]

q_{cwu} – wskaźnik zapotrzebowania mocy cieplnej na przygotowanie c.w.u. [W/os]

$$Q_B = Q_{c.o.} + Q_{c.w.u.} \text{ [kW]}$$

gdzie:

Q_B – całkowite zapotrzebowanie na ciepło dla budynku [kW]**Tabela 4. Wzory do obliczenia wielkości energii elektrycznej potrzebnej do zasilania pompy ciepła**

$$Q_E = A \times Z_c \text{ [kWh]}$$

gdzie:

Q_E – roczne zapotrzebowanie na energię na cele grzewcze [kWh]A – powierzchnia ogrzewana budynku [m²]Z_c – zapotrzebowanie ciepła na cele grzewcze budynku [kWh/(m²·rok)]

$$Q_{Ew} = Q_{cwu} \times 24 \times 365 \text{ [kWh]}$$

gdzie:

Q_{Ew} – roczne zapotrzebowanie na energię na potrzeby ciepłej wody użytkowej [kWh]Q_{cwu} – zapotrzebowanie mocy na cele CWU (dla 4 osób) [kW]

$$W_{el} = (Q_E + Q_{Ew}) / \text{SPF} \text{ [kWh]}$$

gdzie:

W_{el} – ilość energii elektrycznej pobieranej przez pompę ciepła w ciągu roku [kWh]

SPF – efektywność układu pompy ciepła – wskaźnik [-]

$$K = W_{el} \times C_j \text{ [zł]}$$

gdzie:

K – roczny koszt energii elektrycznej na cele grzewcze budynku [zł]

C_j – cena jednostkowa energii elektrycznej [zł/kWh]

Tabela 5. Założenia do obliczeń instalacji fotowoltaicznej

- Instalacja fotowoltaiczna działa w systemie OFF-GRID.
- Instalacja fotowoltaiczna zasila tylko pompę cyrkulacyjną P1.
- Pompa cyrkulacyjna ma za zadanie rozbiór ciepła z buforu, w który wyposażona jest instalacja grzewcza.
- W okresach poza sezonem grzewczym energia elektryczna jest wykorzystywana głównie na potrzeby oświetleniowe.
- Współczynnik rezerwy energii elektrycznej w okresie zimowym $F = 4$ [-]
- W sezonie grzewczym przy okresowych przerwach w dostawie energii elektrycznej układ gwarantuje utrzymanie parametrów ogrzewania.
- Akumulator o napięciu znamionowym 24 V wspomaga działanie pompy cyrkulacyjnej o następującej mocy: $P_1 = 100$ W.
- Pompa zasilana jest prądem przemiennym o napięciu 230V i częstotliwości 50 Hz.
- Straty związane ze zmianą prądu stałego na przemienny wynoszą ok. 10%.

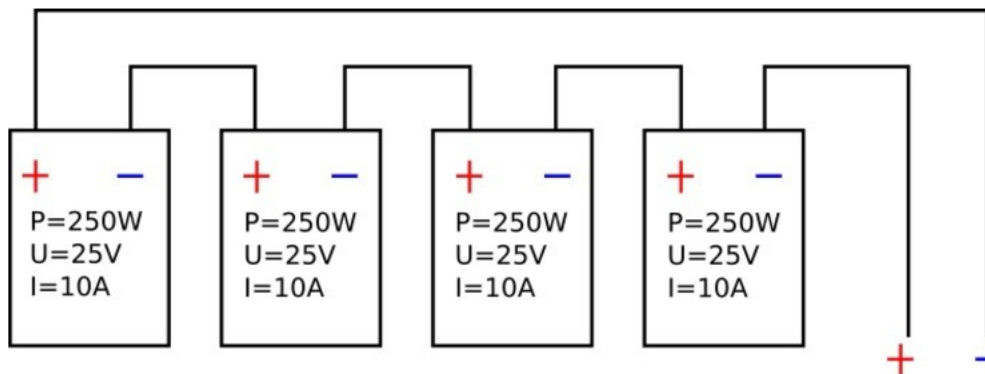
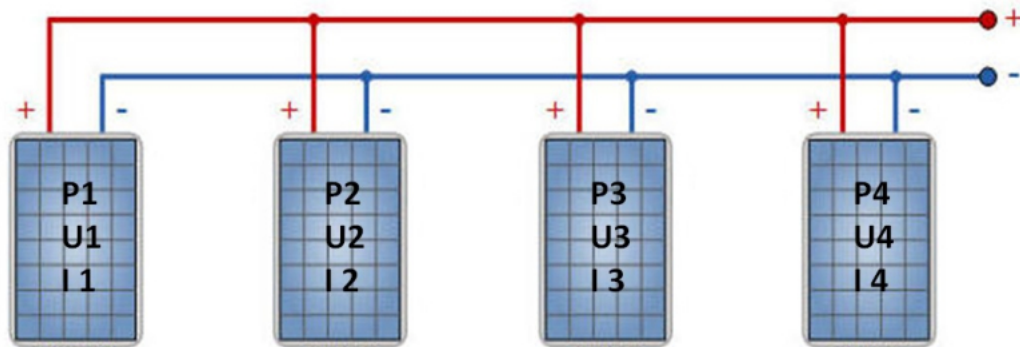
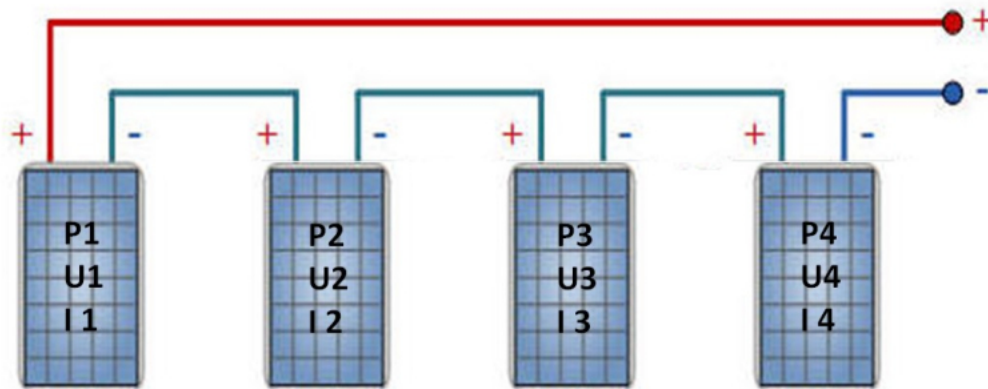
Rysunek 3. Układ paneli fotowoltaicznych

Tabela 6. Wzory do obliczeń instalacji fotowoltaicznej

$$\begin{aligned} \text{Moc instalacji } P &= P1 + P2 + P3 + P4 \\ \text{Natężenie prądu instalacji } I &= I1 + I2 + I3 + I4 \\ \text{Napięcie instalacji } U &= U1 = U2 = U3 = U4 \end{aligned}$$

Rysunek 4. Połączenie równoległe fotoogniw – schemat poglądowy.

$$\begin{aligned} \text{Moc instalacji } P &= P1 + P2 + P3 + P4 \\ \text{Natężenie prądu instalacji } I &= I1 = I2 = I3 = I4 \\ \text{Napięcie instalacji } U &= U1 + U2 + U3 + U4 \end{aligned}$$

Rysunek 5. Połączenie szeregowe fotoogniw – schemat poglądowy.

$$C = 2 \times W \times F / U \text{ [Ah]}$$

gdzie:

C – pojemność akumulatora w Ah

W – zapotrzebowanie na energię elektryczną przez pompę cyrkulacyjną [Wh]

F – współczynnik rezerwy energii elektrycznej w okresie zimowym [-]

U – napięcie akumulatora [V]

$$C_z = C \times 0,9$$

gdzie:

C_z – pojemność akumulatora po uwzględnieniu wielkości strat [Ah]

$$h = [(C_z \times U_{ak}) / P1] / 1,6$$

gdzie:

h – czas pracy akumulatora [h]

U_{ak} – napięcie akumulatora [V]

1,6 – współczynnik rozładowania akumulatora [-]

P1 – moc pompy cyrkulacyjnej [W]

Tabela 7. Armatura instalacji grzewczej

Nazwa osprzętu instalacyjnego	Numer
Zawór mieszający 3-drogowy	1
Odpowietrznik	2
Zawór przełączający 3-drogowy z napędem	3
Regulator temperatury pomieszczenia do ustawiania wartości zadanej temperatury pomieszczenia	4

Czas przeznaczony na wykonanie zadania wynosi 180 minut.

Ocenię podlegać będzie 5 rezultatów:

- wybrane parametry instalacji z układem pomp ciepła – Tabela A,
- wielkości energii elektrycznej potrzebnej do zasilania pompy ciepła – Tabela B,
- wybrane parametry instalacji fotowoltaicznej – Tabela C,
- dobór rodzaju akumulatora gwarantującego funkcjonowanie pompy cyrkulacyjnej P1 utrzymującej funkcjonowanie systemu c.o. – Tabela D,
- rozpoznane elementy armatury grzewczej – Tabela E.

Tabela A. Wybrane parametry instalacji z układem pomp ciepła

Określenie obliczanej wartości	Oznaczenie	Wartość	Jednostka
Moc cieplna dostarczana przez wodę	Q		
Zapotrzebowanie ciepła na cele grzewcze budynku	$Q_{c.o.}$		
Zapotrzebowanie ciepła na przygotowanie ciepłej wody użytkowej	$Q_{c.w.u.}$		
Całkowite zapotrzebowanie na ciepło dla budynku	Q_B		

Tabela B. Wielkości energii elektrycznej potrzebnej do zasilania pompy ciepła

Określenie obliczanej wartości	Oznaczenie	Wartość	Jednostka
Roczne zapotrzebowanie na energię cieplną na cele grzewcze	Q_E		
Roczne zapotrzebowanie na energię cieplną na cele c.w.u.	Q_{Ew}		
Ilość energii elektrycznej pobieranej przez pompę ciepła w ciągu roku	W_{el}		
Roczny koszt energii elektrycznej na cele grzewcze budynku	K		

Tabela C. Wybrane parametry instalacji fotowoltaicznej.

Określenie obliczanej wartości	Oznaczenie	Wartość	Jednostka
Moc całkowita układu paneli fotowoltaicznych	P		
Napięcie zastępcze układu paneli fotowoltaicznych	U		
Natężenie zastępcze prądu układu paneli fotowoltaicznych	I		
Zapotrzebowanie na energię elektryczną przez pompę cyrkulacyjną	W		
Pojemność akumulatora/ów	C		
Pojemność akumulatora/ów po uwzględnieniu wielkości strat	C ₂		
Czas pracy akumulatora/ów	h		

Tabela D. Dobór rodzaju akumulatora, który zagwarantuje funkcjonowanie pompy cyrkulacyjnej P1 utrzymującej funkcjonowanie systemu c.o.

Lp	Rodzaj akumulatora	TAK lub NIE
1	Akumulator ołowiowo-kwasowy (SLA)	
2	Akumulator żelowy VRLA do pracy cyklicznej	
3	Akumulator Ni-Cd	

Tabela E. Armatura instalacji grzewczej

Lp.	Widok osprzętu	Wpisz numer osprzętu	Przeznaczenie
1.			
2.			
3.			
4.			

Miejsce na obliczenia niepodlegające ocenie